

VESTNIK PROSVETNIH ZVEZ V LJUBLJANI IN V MARIBORU.

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠICEVA 7

STEV. 10-11

OKTOBER-NOVEMBER

LETO XVI

Ljubljana, 14. oktobra 1957.

Prosvetni zvezi

v Ljubljani.

Od letošnjih prosvetnih taborov, ki so se vršili v ljubljanski škofiji, sem dobil ganljive zagotovitve vdanosti in zvestobe katoliški Cerkvi in njenim naukom. Na vseh taborih so bile te vdanostne brzojavke sprejete z velikim navdušenjem. Moram reči, da so me ti izrazi otroške vdanosti katoliški Cerkvi zelo razveselili tem bolj, ko opažam, da se tudi med nami skuša zasejati strupeno seme brezbožnega komunizma, ki slovenskega naroda ne bi mogel ohraniti, še manj pa osrečiti.

Geslo, pod katerim so se vršili letošnji prosvetni tabori: katoliška vera, slovenstvo in jugoslovanstvo, je edino pravo in v tej smeri naj gre vsa vzgoja in izobrazba ljudstva, ki jo goji Prosvetna zveza.

Ne morem vsakemu društvu in okrožju, ki so poslala svoje izjave, posebej izreči zahvalo, zato storim to s tem matici vseh prosvetnih društev ter samo želim, da bi naša prosveta na dosedanji poti vztrajala. Naj božji blagoslov spremlja delo Zveze in vseh društev.

† Gregorij Rožman,
škof.

Belgrad, 8. oktobra 1957.

Gospod predsednik!

Po najvišjem nalogu mi je čast sporočiti Vam zahvalo za tople želje in izraze vdanosti, katere ste blagovolili nasloviti Nj. Vel. kralju, Nj. Vis. knezu namestniku, Nj. kr. Vis. kraljeviču Andreju in kraljevskemu domu ob priliki občnega zbora Prosvetne zveze v Ljubljani.

Minister dvora.

XXVIII. redni občni zbor Prosvetne zveze v Ljubljani

7. oktobra 1937

Navzočih je bilo 140 delegatov, ki so zastopali 106 prosvetnih društev. Ob 9 dopoldne poda predsednik Prosvetne zveze dr. F. Lukman besedo predavatelju ravnatelju g. Fr. Gabrovšku, ki je predaval o socialni in kulturni strani naše vasi. V svojem predavanju je orisal, kako vpliva narava na kmetovo življenje, na njegov značaj in njegovo miselnost. Življenje v vasi je povezano s skupnostjo pri delu, v žalosti in veselju. Tesno pa je povezano tudi s cerkvijo, ki je vplivala na njegov značaj. Vsi ti momenti tvorijo kmetško kulturo toliko časa, dokler ni vdrl v to obeležje individualizem, ki je razdel skupnost in občestvo. Za individualizmom je prišel racionalizem, za tem pa moderna tehnika in civilizacija. Vse to je kvarno vplivalo na kmetovo kulturo, zato pa je naloga prosvetnih društev, da zopet dvigne kmečki stan, da temu stanu kmetško kulturno obeležje, mu vlije enotno miselnost in zaživi val, ki prihaja iz mesta na deželo. Prav v sedanjem času pa mora vlti skupnosti duha, ubrati mora zlato pot med komunizmom in individualizmom. Vcepiti je treba zopet samozavest našemu kmetu, ljubezen do zemlje, da stalno vidi to, kar je domače.

Predsednik obljubi, da bodo smernice tega predavanja služile za delo v centrali in zveznem svetu.

Kot drugi predavatelj je nastopil g. dr. Ivo Pirc ter predaval o sanaciji naše vasi. Ker živi devet desetih Slovencev izven mest na vasi, je nujno potrebno organizatorično delo za zdravstveno vzgojo podeželja. Tudi to delo spada v področje najmočnejše prosvetne organizacije Prosvetne zveze. To delo naj bi predvsem slonelo na ramah fantov in mož v društvu. To delo bo tudi pridobilo ugled društvu, ki bo na ta način postalo soodločilni faktor na vasi in tudi deležen podpor

javnih oblasti. Zdravstvene ure, ki naj se vršijo mesečno, naj združijo vse dobro misleče člane, ki naj to, kar slišijo, tudi v resnici izpeljejo. Na ta način bo prišlo tudi tekmovanje med članstvo samo. Tudi ustanovitelj naše prosvetne centrale dr. Krek je imel pred seboj cilj, kolikor mogoče razširiti med ljudstvo smisel za zdravje.

G. predsednik se zahvali predavatelju za predavanje in za vse priprave, ki jih vodi za to delo.

Pri debati se je oglasil inspektor gospod Dolencec, ki je pozdravil zbor namesto zadržanega g. bana, ki je s svojim delovanjem pokazal, kako je zrasel s svojim narodom. Njegova udeležba na letošnjih prosvetnih taborih nam priča o njegovi naklonjenosti nasproti Prosvetni zvezi.

Nato poda nekaj pripomb k obema predavanjema, nekaj misli, zlasti poudarja, naj bi vsako društvo ozir, odbor skušal dognati, kakšni so njegovi člani in kako žive. Treba je dobiti diagnozo bolnika, preden mu dajemo zdravila. Šele potem, ko bomo poznali natanko značaj ljudstva, mu bomo mogli pomagati. Če ni uspehov, je treba vzrok iskati predvsem pri odboru samem. Zato naj odbori v bodoče tudi v tem vprašanju razmotrivajo in kadar se bo Prosvetna zveza obrnila do njih z vprašanji, da ji bodo to tudi sporočili.

Kot tretji predavatelj nastopi ravnatelj g. dr. Karel Capuder, ki razpravlja o obvezni telesni vzgoji mladine. Predavatelj poda pregled vseh določb, ki se tičejo tega vprašanja, nakar resumira zaključke:

1. Obvezna telesna vzgoja je nujna zahteva časa in se ji mi ne smemo izogibati, ako nočemo postati plen gra-bežljivih sosedov.

2. Prazniški tečaji, kakor jih zakon in uredba navajata, bi mogli le kot zasilno sredstvo služiti namenu, zlasti

ker niso v skladu s posvečevanjem nedelje.

3. Glavna naloga obvezne telesne vzgoje naj se pri nas poveri naši mladinski organizaciji ZFO, ki naj jo vrši pod nadzorstvom strokovnih referentov, kolikor pa gre za moralno vzgojo, naj ima pri tem nadzorstvo tudi Cerkev.

4. Organizacija vsega dela se more izvršiti od zgoraj navzdol, to je postavijo naj se pri vseh okrajnih glavarstvih referenti, ki uživajo zaupanje županov in ljudstva, in ti naj organizirajo obvezno telesno vzgojo na najprimernejši način.

5. ZFO naj poskrbi, da njeni odseki čimprej dobe pravico za izvajanje obvezne telesne vzgoje.

Nato je sledila obširna debata, katere konec je bil ta, da je občni zbor potrdil in sprejel predlagane smernice g. predavatelja.

Po desetminutnem odmoru je predsednik nadaljeval z občnim zborom in pozdravil navzoče delegate, posebno pa še zastopnika knezoškofijskega ordinariata kanonika g. dr. G. Žerjava, zastopnika mestne občine, predsednika KA g. dr. Žitka, tajnika Prosv. zveze iz Maribora g. Camplina in predsednika starešinstva univ. prof. g. dr. V. Korošca. Predlaga vdanostne brzozavke Nj. Vel. kralju Petru II. Nj. Vis. knezu-namestniku, kateremu se zahvali tudi za obisk prosvetnega tabora v Kranju, protektorju princu Andreju, dalje častnemu predsedniku, ministru dr. Antonu Korošcu in ministru dr. M. Kreku.

Spoštovana gospoda!

Spomnimo se prvega petka v juliju, ko je iz tihega stiškega samostana prišel glas, da je prevzvišeni g. nadškof dr. Anton Bonaventura Jeglič izdahnul svojo dušo. Bolela nas je ta izguba. Če pa presodimo, kolikor je nam dano iz okolnosti, bomo priznali, da se to apostolsko življenje ni moglo lepše končati, in s pokojnim nadškofom dejali: »Bog je dober.« Po trdem delu in hudih borbah je pokojni dr. Jeglič v samoti molil in premišljeval, zmeraj

pripravljen na pot v večnost. Na praznik apostolskih prvakov je še enkrat stopil pred tisoče mož in fantov iz vseh delov Slovenije in jim za sedanjost in prihodnost dal bojno geslo: »Povsod Boga in Devico Marijo!« Nato se je vrnil v svoj tihi dom in Bogu izročil svojo dušo.

Znane in preznane reči bi ponavljal, če bi pripovedoval, kako je pokojni vladika slovensko katoliško prosveto pospeševal, ko je vodil ljubljansko škofijo, kako je z budnim očesom in toplim srcem prosvetno delo spremljal, ko je bil vodstvo škofije izročil svojemu nasledniku, kako je do zadnjih dni z veseljem prihajal na prosvetne slavnosti, kako je častiljivi starček z mladeniškim srcem vžigal pogum in navdušenje za sveto delo. Njegova oporoka, ki jo je v Celju izrekel, ne ostani mrtva beseda na spominskih podobah v naših domovih, marveč naj živi v naših srcih kot gonilna moč. Slovensko katoliško prosvetno delo, načelno in vztrajno, dajaj slavo Jegličevemu spominu!

Današnji občni zbor se vrši ob dvajsetletnici smrti dr. Janeza Ev. Kreka. Njemu, ki je pred štiridesetimi leti ustanovil Slovensko krščansko-socialno zvezo kot središče organiziranega izobraževalnega dela med kmečkim in delavskim ljudstvom, bomo drevi posvetili spomin na grobu in akademijo, jutri pa zanj opravili sveto daritev.

Ob tej priložnosti se spomnimo tudi blažene smrti škofa Antona Martina Štomška pred pet in sedemdesetimi leti. Imena Štomšek, Krek in Jeglič, slehernemu pravemu Slovencu sveta, so program za naša prosvetna prizadevanja.

Spoštovani zborovalci!

Pred enajstimi meseci smo se sešli k 37. občnemu zboru Prosvetne zveze. Takrat smo sklenili ureditev prosvetnih okrožij z okrožnimi odbori, ki bodo živa vez med društvi in osrednjim odborom. Zadovoljno smemo reči, da je ustanovitev prosvetnih okrožij že rodila lepe sadove. Omenim zlasti dvoje. Prvič je osrednji odbor s sodelovanjem okrožnih odborov, ki so

trikrat poslali svoje zastopnike k skupnim posvetovanjem v Ljubljano, izdelal program in pripravil gradivo za prosvetno delo v jesenski in zimski sezoni 1957/58. Drugič so okrožni sveti s sodelovanjem osrednjega odbora pripravili in organizirali okrožne prosvetne tabori. Ti tabori so bili krepka afirmacija, da smo na božjem svetu in da hočemo kot katoličani in Slovenci po svojem prepričanju in z vsemi močmi delati za blagor naroda in jugoslovanske državne skupnosti. Povejmo tu na občnem zboru, da smo hvaležni Njunima Visokostima knezu-namestniku in soprogi, da sta obiskala tabor v Kranju in dala priznanje našemu delu, ki ga mnogi hočejo še zmeraj prezi-

rati ali skušajo celo farizejsko sumničiti. Povejmo tudi, da smo hvaležni gospodoma slovenskima ministroma in gospodu banu, ki so s svojo navzočnostjo na premnogih taborih poudarili važnost našega dela. Zahvalimo se tudi organizatorjem taborov in govornikom na taborih. Lepo uspeli tabori nam morajo biti pogon, da prosvetno delo čim bolj poglobimo. Naloga prihodnjega odbora Prosvetne zveze bo, da v prihodnjih zimskih mesecih skupaj z okrožnimi odbori izdela okvirni delovni načrt za nekaj let naprej. V tem načrtu mora poleg prosvetnega dela s predavanji in igrami dobiti svoje mesto tudi skrb za domove in za knjižnice.

Poročilo odbora

Ko podaja Prosvetna zveza račun svojega dela v preteklem letu, lahko z mirno vestjo pokaže na tako lepe uspehe, kakršnih gotovo v svojem štiridesetletnem obstoju ni doživela. Zadnje leto je pač pokazalo, da se odbor, ožji in daljni sodelavci zavedajo velikega časa, v katerem živimo. Pred nami so važne odločitve in naloga Prosvetne zveze je, da pripravlja svoje članstvo na to odločitev. Zimska doba je bila nekaka visoka šola, v kateri se je zlasti naša mladina seznanjala z najbolj perečimi vprašanji današnjega časa, to je boj za slovenstvo, boj proti

komunizmu. Treba je bilo načelne jasnosti pri marsikaterem perečem vprašanju.

Odbor je sestavil načrt zimskega dela. Ta načrt je bil nujno potreben za smotno in uspešno pripravo tega, kar je sledilo. Najbolj važno nalogo je odbor izpeljal s tem, da je ustanovil 17 dekanjskih prosvetnih odborov. Z zastopniki slednjih je imel tri zborovanja ali zvezne svete, na katerih se je obravnavala tvarina, ki pride na vrsto v bodoči zimski sezoni, in na katerih se je napravil tudi načrt prosvetnih taborov.

Delo glavnega odbora

Glavni odbor je imel 59 sej, gospodarski odsek 2 seji, zvezni svet je pa zboroval trikrat. Poživil je 51 prosvetnih društev, na novo pa je bilo ustanovljenih osem. Na lanskem občnem zboru dano nalogo za obrambo slovenstva je rešil na ta način, da je na svojih sejah in na zveznem svetu zbral aktualno tvarino za bodoče delo. O slovenstvu se je govorilo na 160 društvenih predavanjih s slikami in na 21 taborih pred 120.000 osebami. Prav tako je sistematično organiziral boj proti komunizmu, saj je bilo 121 velikih javnih predavanj v zimski sezoni, ki

so bila opremljena s slikami iz tega področja. Tudi na vseh taborih je bilo govorjeno o tem perečem vprašanju. O isti tvarini pa se je razpravljalo še na tečajih in na sestankih, tako fantovskih kakor dekljskih. V obrambo slovenstva smo izdali posebno brošuro, ki jo je spisal podpredsednik dr. Ivo Česnik. Za študij socialnih vprašanj so se ustanovili posebni socialni krožki po društvih. Lepe uspehe pa more Zveza zaznamovati tudi pri stanovski kmetijski vzgoji. Organizirala in financirala je 20 kmetijsko gospodarskih tečajev in to večinoma vsaj 6dnevni.

Dva taka tečaja sta pa trajala po 18 dni. Povprečna udeležba je znašala 80 oseb. Kmečki ljudje so z veliko pozornostjo poslušali strokovna predavanja in na koncu z zanimanjem posegali v razgovor. Kot predavatelji so nastopali banovinski kmetijski strokovnjaki. S tem delom se je dvignila stanovska in strokovna izobrazba našega kmeta, kar je brez dvoma pripomoglo do boljših dni. Ponovno je pozvala društva, naj bo njihovo prosvetno delo usmerjeno v kmetijski smeri. Določilo se je dalje področje Kmetijske zveze in prosvetnih društev.

Lepi uspehi so se pokazali tudi na higienskih razstavah in v tečajih. Takih je bilo v pretekli sezoni 8, vsak tečaj je trajal po 7 dni, skupno se je udeležilo predavanj in razstav nad 28 tisoč oseb. V Ljubljani so se vršili prosvetni tečaji za gojence Zadružne šole in za brezposelne učiteljske abituriente(inje).

Odbor je sprejel v svoje področje tudi higiensko vzgojo in skrb za zdravje, to je popolnoma novo področje našega udejstvovanja. V ta namen je ustanovil v vsakem društvu zdravstveni odsek, ali pa določil vsaj enega odbornika, ki skrbi za zdravstveno vzgojo. V vsakem dekanijskem odboru je zdravnik kot zdravstveni referent za dotično okrožje. V glavnem odboru pa vodi to akcijo direktor Higienskega zavoda dr. Ivo Pirc. Tudi ta panoga zahteva nujnega in resnega dela v društvih.

V nešteti primerih je Zveza posredovala pri raznih oblasteh. V tem oziru zaznamuje lep uspeh, ker se ji je posrečilo, da je dosegla taksno prostost

za društvene prireditve. Minister g. dr. Miha Krek je s tem rešil tisoče in tisoče za naše prosvetne organizacije. Ko se je pojavila druga težava, to je izvajanje avtorskega zakona na nov način, je Zveza takoj vložila na pristojna mesta prošnjo, da se ta način nikakor ne sme uzakoniti.

Prosvetni večeri, katere je Zveza organizirala v Ljubljani so imeli lepe uspehe. Na programu je bilo 22 predavanj, katerih se je udeležilo skoro 4.000 oseb.

Zveza je ustanovila poseben odbor, ki je organiziral veličastni pogreb pokrovitelja nadškofa dr. Jegliča. Šestdeset zastav prosvetnih društev s 500 delegati je spremlilo zaslužnega voditelja in zagovornika naše prosvetne organizacije k zadnjemu počitku. Tako veličastnega pogreba Ljubljana še ni doživela.

Odbor pa ni skrbel samo za društva, ki delujejo pod vodstvom ljubljanske Prosvetne zveze, temveč je posvečal vso skrb tistim Slovincem, ki žive izven naše domovine. Osnoval je več društev po raznih mestih Jugoslavije, kjer bivajo Slovenci, in priskočil na pomoč s knjižnim darom. Vsega skupaj je poslal osem velikih zabojev knjig. V tesnih stikih je z našo izseljensko organizacijo v Evropi, v Severni in Južni Ameriki. Prijateljske stike ima tudi s sličnimi institucijami v državi in izven nje. Osnovala se je Mednarodna katoliška organizacija za potovanja, oživeli so stiki z Mednarodnim katoliškim institutom za katoliški film v Belgiji in z Mednarodno katoliško unijo za radiofonijo.

Delo dekanijskih odborov

Že prvi uspehi teh odborov so pokazali, kako nujna je bila poživitev vmesnega organa, ki naj posreduje med društvi in centralo ter tvori nekako zvezo dežele z mestom. V bratski vzajemnosti se prosvetno delo na ta način izpopolnjuje, napake se pa odpravljajo. Na sedežih dekanijskih odborov so se osnovali predavalni krožki tistih oseb, ki so pripravljene

in tudi zmožne predavati po društvih v svojem okraju. Hvalevredno je, da se je oglasilo zadostno število vnetih prosvetnih delavcev iz vrst duhovnikov, učiteljev, zdravnikov, odvetnikov in akademikov. Dekanijski odbori vodijo tudi nadzorstvo nad prireditvami v svojem okolišu, opozarjajo na srebrne in zlate jubileje, na spominske dneve znamenitih mož, pri-

rejšajo dekanijske tečaje in dekanijske prosvetne tabore. Tretja naloga dekanijskih odborov pa je skrb za društvene knjižnice. Kljub gospodarski stiski so društva našla potrebna sredstva, da so svoje knjižnice izpo-

polnile. Dekanijski odbori izvršujejo tudi letno revizijo svojih društev, razsojajo prepire v društvih, pospešujejo mir in slogo. Dekanijski odbori se dobitno zavedajo, da razprtije v društvih najbolj ovirajo prosvetno delo.

Zvezni sveti

Prvi zvezni svet se je sestel 7. januarja. Udeležili so se ga zastopniki 17 dekanijskih in glavni odbor. Razpravljali so o narodno obrambnem delu v prosvetnih društvih. V izčrpnem referatu je podpredsednik dr. Ivo Česnik dal lepe nasvete, kako naj vrše prosvetna društva obrambo slovenstva. Resolucije so bile z navdušenjem sprejete in se glase:

Društva morajo zatirati narodno malodušnost in brezbriznost, gojiti pa morajo skrb za vzgojo in **obrambo slovenstva**. V ta namen naj: 1. zatirajo narodno malodušnost in brezbriznost, goje pa narodno zavednost, narodni ponos in enotnost slovenstva; 2. vzbujajo smisel za naše narodno obrambne probleme, našo diasporo, izseljensko in narodno manjšinsko vprašanje; te probleme proučujejo in tudi praktično upoštevajo in se ravnaajo po navodilih brošure Prosvetne zveze »Naši narodno obrambni problemi«; 3. bude zanimanje za lepoto slovenske zemlje, za značaj prebivalstva, skrbe za ohranitev narodnih šeg in običajev, pregovorov, pesmi, pravljic, noš itd. in to po geslu: »Spoznavaj samega sebe«; seznanjajo ljudstvo z narodno, literarno, umetnostno, politično in gospodarsko zgodovino slovenstva in z njegovimi predstavniki in oblikovalci; 5. skrbe za oblikovanje in vežbanje slovensčine pri svojih predstavah in prireditvah ter pazijo, da se za slovensčino upošteva načelo enakopravnosti.

Na istem zveznem svetu se je razpravljalo o **socialnem delu** v prosvetnih društvih. Referat o tem je podal g. Rudolf Smersu. Poudaril je zlasti, kako je treba pozitivno ustvarjati, da pridemo do novega družabnega reda v smislu okrožnice sv. Očeta. Od besede je treba preiti k dejanju; iz društvenih dvoran je treba iti v delavnice in

tovarne. Članstvo je treba na to borbo pripraviti. Zato sta bila sprejeta njegova predloga:

1. da naj se povsod razlagajo krščanska socialna načela na podlagi Quadragesimo anno;

2. da se osnujejo socialni krožki zlasti v tistih prosvetnih društvih, katerih člani so tudi delavci.

Tretji referat: kako naj društva **vzbujajo kmetško stanovsko zavest**, je podal g. Ludovik Puš. Kmetški stan je tisti stan, na katerem slonijo vsi drugi stanovi. Treba je preprečiti beg z rodne grude v mesta, treba je mladino poučiti, da vzljubi svojo zemljo. Društva naj vse prosvetno delo na kmetih usmerjajo v ljubezni do domače grude. Dvigajo naj tiste zaklade, ki so zrasli na domači zemlji, hranijo naj stare navade, običaje in vse, kar korenini v kmetškem čustvovanju. V ta namen je predlagal, da naj bo bodoče prosvetno delo v društvih, katerega člani so večinoma kmetje, usmerjeno v kmetijskem pravcu. Vse delo naj bo posvečeno katoliški in slovenski zavesti. Določil naj se področje prosvetnega društva in Kmetške zveze.

O **zdravstveni vzgoji** in organizaciji zdravstvenega dela je poročal dr. Ivo Pirc. Ugotovil je, da delo za izboljšanje ljudskega zdravja in za dviganje zdravstvene vzgoje ne napreduje v skladu s potrebami ljudstva in zahtevami časa. Ugotovil je dalje, da ljudsko zdravje propada zaradi pomanjkljive zdravstvene zaščite. Zato je Zveza sprejela v svoje področje tudi to panogo kulturnega udejstvovanja.

Organizaciji kot taki je bil posvečen referat ravnatelja V. Zora. Poglavitna misel tega referata je bila: prijateljsko sodelovanje vseh društvenih

činiteljev, odsekov in krožkov ter enoten načrt prosvetnega dela v društvih.

Drugi zvezni svet je zboroval dne 3. marca. Pečal se je predvsem z resolucijami I. zveznega sveta in z njihovo realizacijo. Z narodno obrambnega področja je določil stvarino, ki je obvezna, da jo predela vsako prosvetno društvo v bodoči jesensko-zimski sezoni. Ta zvezni svet je sprejel tudi smernice za predavatelje, ki nastopajo pred našim kmetom. Snov teh predavanj naj se nanaša na kmečke razmere in na zdrave osnove kmečke miselnosti. Kmečka vzgoja mora celiti rane, ki se kažejo na kmeškem ljud-

stvu, pobijati je treba grde razvade in širiti smisel medsebojne pomoči. Tudi igre, ki se igrajo na naših odrih, naj vzgajajo našega kmeta. Prednost naj ima povsod pristno domače petje, širi naj se stanovska vzajemnost in pravilno pojmovanje združništva; knjižnice naj se izpopolnjujejo s takimi povestmi in knjigami takih pisateljev, ki obravnavajo snov, vzeto iz kmečkega življenja. Kmečka zveza se bo omejila pri svojem delovanju le na stanovsko izobrazbo kmečkih ljudi, prosvetna društva naj pa širijo splošno izobrazbo podeželja v narodnem, socialnem in verskem smislu.

Tabori

Tretji zvezni svet je organiziral in pripravil 16 veličastnih prosvetnih taborov. V vsaki dekaniji se je vršil letošnje poletje tabor, kjer se je zbralo na tisoče in tisoče organizirane mladine, pa tudi na tisoče mož in žena je prisostvovalo tem praznikom. Kakor neviden val je vzvalovala v poletnem klasju Slovenija s tabori. Zunanji svet ni vedel, odkod pobuda, odkod dobro premišljen načrt in odkod zbrana določena stvarina za govore. Danes lahko rečemo, da so bili tabori plod zveznega sveta. Tabori so bili potrebni, da so se naše vrste razgibale, da smo pokazali, da so krivični udarci vzgojili nove vrste bojovite mladine. Treba je bilo pokazati, da se je narod kakor en mož dvignil in oprijel slovenske prosvete in tudi dokazal, da je iz ponižanja izšla naša prosvetna organizacija močnejša in borbenejša kot je bila prej. Od lepe prireditve v Litiji je dosegla brez dvoma višek prireditev v Kranju dne 11. julija. Gorenjski prosvetni tabor je namreč počastil s svojim obiskom Nj. kr. Vis. knez Pavle s kneginjo Olgo. Veličasten sprevod po mestu je pričal o mladini in sveži moči, ki veje iz vrst naših prosvetarjev. Z navzočnostjo najvišje osebe v državi je Prosvetna zveza in z njo vsa društva dobila zadoščenje in priznanje z najvišjega mesta. Bil je to mogočen kres, ki je užgal 20.000 navzočih pro-

svetarjev in prijateljev v ljubezni do slovenske zemlje in naroda. Bil je to kres, ki je pokazal pot skozi socialne zmede sedanjega časa. Preveč bi bilo naštevati posamezne tabore, katerih so se udeležili naši ministri, naš ban, naš škof in voditelj naroda in nad 100.000 našega ljudstva. Dejstvo pa je, da tvorijo ti tabori razdobje med preteklostjo in bodočnostjo, da so razorali ti tabori slovensko zemljo in vsadili seme, ki bo prej ali slej pognalo in rodilo vidne uspehe. Potegnjena je bila črta med tistimi, ki čutijo z domačo grudo in se pripoznajo še za sinove in hčere slovenskega naroda, ki se pripoznajo za poslušne otroke katoliške Cerkve in ki dobro vedo, da za naš narod ni sonca, ni prostora na zemeljski obli zunaj močne jugoslovanske države. Dekanijski odbori, na katerih ramah je bilo delo in organizacija taborov, so prestali težko preizkušnjo lahko rečemo prav dobro. So bile še tu in tam napake, iz napak se pa učimo in zato smo prepričani, da bodo prireditve v bodočem letu še lepše.

Razstave.

Prosvetno društvo v Trziču in Kranjsko okrožje je priredilo uspele razstave ob priliki taborov. Razstava je ogledalo prosvetnega dela in zato nad vse koristna.

Smernice za bodoče delo

Tretji zvezni svet je zboroval dne 2. junija 1957 in sprejel na podlagi referatov in resolucij naslednji program, katerega morajo vsa prosvetna društva in bodoči jesenski sezoni obdelati:

Iz področja slovenstva sledeča predavanja:

1. Dokazi slovenske samobitnosti, zgodovinski, jezikovni in etnološki.

2. Slovensko ozemlje in njene pridobitne sile.

3. Pomen slovenskega naroda za Jugoslavijo.

Iz socialnega področja:

1. Korporacijski sistem na podlagi Quadragesimo anno.

2. Rešitev sodobnega soc. vprašanja v smislu okrožnice sv. Očeta.

3. Delavska družina.

Zdravstvo:

1. Zdrav dom.

2. Treznost med našo mladino.

Kmetijski stan:

1. Kmetijska družina v sedanosti.

2. Kako ohranimo umetnostne spomenike in običaje na kmetih.

To so obvezna predavanja za vsa društva. Ni pa zadosti, da se člani seznanijo samo s to stvarino, ampak je nujno potrebno, da si vtisnejo vse to trajno v spomin. Predavanja bodo izhajala tiskana.

Prosvetni večeri — 1957/58 v Ljubljani.

1957.

1. 7. oktobra: Dr. Vinko Brumen; Janez Ev. Krek in njegova skrb za ljudsko prosveto.

2. 15. oktobra: Dr. Alojzij Kuhar; Naša koroška bol.

3. 22. oktobra: Msgr. Viktor Steska; Umetniška družina Šubic.

4. 29. oktobra: Dr. Vinko Šarabon; Ob 25letnici balkanske vojne.

5. 5. novembra: Ravn. Vinko Zor; Na svetovno razstavo v Pariz.

6. 12. novembra: Prof. Filip Terčelj; Iz zgodovine prosvetnega dela na Gorškem.

7. 19. novembra: Prof. Janko Mlakar; V Lurid in na Pireneje.

8. 26. novembra: Direktor dr. Anton Breznik; Borba za ohranitev slovenščine kot književnega jezika.

9. 3. decembra: Dr. Anton Brecelj; Naše zdravje.

10. 10. decembra: Prof. Janko Mlakar; V deželi polnočnega sonca.

11. 17. decembra: Univ. prof. dr. Andrej Snaj; Božič v Betlehemu.

1958.

12. 7. januarja: Predsednik mestne občine dr. Juro Adlešič; Pereče vprašanje ljubljanskega mesta.

13. 14. januarja: Prof. Silvo Kranjec; V Bolgarijo.

14. 21. januarja: Dr. Ivan Ahčin; Sadovi boljše vizma.

15. 28. januarja: Msgr. Viktor Steska; Slovenska šegavost v besedi in sliki.

16. 4. februarja: Univ. prof. dr. Janez Fabjan; Na svetovnem kongresu v Poznauju.

17. 11. februarja: Urednik Franc Terseglav; Svetovni vpliv židovstva.

18. 18. februarja: Kristina Hafner; Med Bretonci.

19. 25. februarja: Minister dr. Franc Kulovec; Trpljenje naših mož in fantov med svetovno vojno.

20. 4. marca: Prof. dr. Valter Bohinec; Žitnice sveta in njihova vloga v svet. gospodarstvu.

21. 11. marca: Prof. dr. Vilko Fajdiga; Katoliško življenje na Holandskem.

22. 18. marca: Ravn. dr. Josip Mal; Po starih sledovih naše narodne samobitnosti.

Tečaji.

Predvidoma se bodo vršili v bodoči zimski sezoni sledeči tečaji:

1. Tehnični tečaj za voditeljice deklških krožkov 17. oktobra.

2. Organizatorični tečaj v dveh oddelkih za voditeljice dekl. krožkov, konec oktobra.

3. Tehnični tečaj za fantovske odseke.

4. Organizatorični tečaj za fantovske odseke.

5. Maskerski tečaj.

6. Režiserski tečaj za režiserje Ljudskih odrov.

7. Tečaj za knjižničarje.

8. Socialni tečaj za voditelje socialnih in delavskih krožkov.

9. Prosvetno organizatorični tečaj za voditelje prosvetnih društev.

Priveditve.

Ker praznuje Prosvetna zveza v letu 1958. svojo štiridesetletnico in naša mladinska organizacija svojo tride-

setletnico, se je sklenilo, da bo prihodnje leto skupna zvezna prireditev v Ljubljani in sicer od 26. do 29. junija. Ta prireditev bo združena z mednarodnimi tekmami katoliških gimnazij, z velikim javnim nastopom na Stadionu, zborovanji, manifestacijami in sprevedom. Glavni dan bo 29. junij. Ob istem času namerava tudi Prosvetna zveza prirediti prosvetno razstavo, ki naj bi bila nekaka revija prosvetnega dela med nami. Vsa društva se naprošajo, da priredijo po svojih močeh Krekovo proslavo in komemoracijo za nadškofom dr. Jegličem. Prva naj izzveni v socialnih smernicah, druga pa naj bo pobuda za narodno delo. Ob živem zgledu teh dveh ognjev naj se obnovi in poživi prosvetno delo v bodoči sezoni.

Delo v odsekih

Zveza fantovskih odsekov.

(Poročilo na občnem zboru Prosv. zveze 7. oktobra 1957.)

Od lanskega občnega zbora Prosv. zveze je morala Z. f. o. izvršiti nalogo, ki ji jo je dal Zvezni svet, da predloži nova pravila in preskrbi za organizacijo nov kroj. Nova pravila so morala biti v skladu z ustavo in društvenim zakonom, ki oba vsebujeta neke omejitve glede društev za telesno vzgojo. Ker so nova pravila sestavljena natančno po zakonu, jih je kr. banska uprava potrdila z odlokom z dne 11. junija 1957 št. 12.909 II. Obnem s pravili Zveze so bila sestavljena tudi pravila za odseke. Odseki so tudi takoj pričeli vlagati pri okrajnih glavarskih pravila. Do 22. septembra l. l. je imelo že 178 odsekov odobrena pravila, do danes pa smo gotovo že prekoračili število 200.

Kroj je izdelan po načrtu stud. arh. Šorli-ja (Plečnikovega učenca). Pri krojih je velike važnosti blago, ki mora biti enotno. Izdelava blaga se je morala poveriti eni sami sposobni tovarni, ki je tudi nudila kvalitativno najboljše blago.

Organizacija Zveze je v preteklem poslovnem letu napredovala. Uredile

so se Podzveze v Mariboru in Celju. Celjska podzveza se je posebno izkazala ob prireditvi krasnega tabora in pri intenzivnem organizatoričnem delu. Snuje se Podzveza v Murski Soboti. Zveza je razdeljena v 59 okrožij. Število odsekov bi se moglo še zelo povečati. Mnogo fara jih še nima.

Notranje delo se je v preteklem letu vršilo po načrtu, ki ga je odobril Zvezni svet. Izvršile so se splošne tekme po okrožjih. Lansko leto ni priredila Zveza svojih nastopov, pač pa so se izvršili okrožni fantovski tabori. Najsijajnejši je bil pač oni v Celju. Ta tabor nam je pustil tudi trajen spomin v oporoki našega velikega prijatelja in zaščitnika nadškofa dr. Antona B. Jegliča.

Načrt za delo v bodočem letu ima pri prosvetnem delu nalogo, da po papeževi okrožnici o komunizmu usposobi naše fante za boj proti komunizmu. S predavanji o občini bo nudila Zveza to, kar je treba znati o občini. Gradivo za fantovske sestanke izdaja Zveza mesečno v fantovski knjižici. Tudi nova Zlata knjiga je že v tisku.

Vse tehnično delo pa je v letošnjem letu osredotočeno na mednarodno prireditev, ki bo konec junija l. 1958. v Ljubljani.

Tako stopa Z. f. o. z letošnjim letom kot sicer samostojna organizacija, pa vendar najožje povezana s skupnim delom s svojo matico Prosv. zvezo s pomlajenimi močmi na plan.

BOG ŽIVI!

Poročilo Vodstva dekliških krožkov.

Že drugič polagamo račune o svojem poslovanju. Dočim je bilo prvo delovno leto doba iskanja, doba uravnovešenja, doba zasledovanja jasne linije, za naslednje leto 1936. 37. lahko trdimo, da je bilo vse naše delovanje usmerjeno proti začrtanemu cilju.

Tako smo novo poslovno leto pričele z dvodnevnim prosvetno-organizatoričnim tečajem, ki se ga je udeležilo nad 150 deklet, kar jasno dokazuje, kako veliko zanimanje vlada med dekleti za prosvetno delo. To dejstvo je podkrepilo VDK, da je pričelo s še intenzivnejšim delom. Ko je po velikem dvigu števila krožkov, ki jih je danes včlanjenih 161, Vodstvo uvidelo, da delo teh krožkov ne more samo nadzirati in voditi, so se v krajih, kjer delujejo najmanj trije krožki ustanovila okrožja, katerih je danes 17. Naloge okrožja so: nadzirati vse delo v posameznih, v njihov delokrog spadajočih krožkov, udeleževati se občinih zborov krožkov in o poteku poročati Vodstvu, tolmačiti želje posameznih krožkov, organizirati večje krajevne prireditve in izvajati tekme. Ker je organizacija okrožij še v razvoju, je medtem imelo vodstvo tudi še z nekaterimi krožki direktne zveze, kar dokazuje živahno dopisovanje, ki izkazuje 555 došlih in odposlanih dopisov.

V marcu se je sklical sestanek solunic, t. j. zastopnic okrožij, ki naj bi izvedle v posameznih krožkih obvezne tekme. Tekmovalno tvarino je predpisalo Vodstvo in sicer versko, socialno-vzgojno in zdravstveno. Večina okrožij je tekme izvedlo ter poročalo Vodstvu o uspehih, ki so bili povsod prav dobri.

Ker so se krožki obračali na Vodstvo s prošnjo za izdelavo programov za sestanke, smo se odločile izdajati po možnosti izdelana predavanja. Prosvetna zveza se nam je pri izpeljavi

naše zamisli pokazala zelo naklonjeno ter je finansirala izdajo tiskanih Okrožnic, ki so v preteklem letu izšle v 6. številkah. Obsegale so 12 izdelanih predavanj s prosvetno, versko, vzgojno in zdravstveno vsebino. Opažati je bilo, da krožki žele samo izdelano tvarino, zato se jih je posebno opozarjalo na samostojno delo, kar je za vzgojo deklet največjega pomena in eden glavnih namenov prosvetne vzgoje. Okrožnic je bilo v preteklem letu odposlanih okoli 1500, medtem tudi v Maribor, Celje in Beograd, za kar smo bile posebej naprošene.

Ob tej priliki z veseljem ugotavljamo, da se je tudi na Štajerskem med dekleti začelo živahno prosvetno delovati in sta se letos ustanovili dve podzvezi in sicer v Mariboru in Celju. Posebno pozdravljamo ta novi pokret na naši severni meji, ker je velikega nacionalnega pomena, saj se hitlerizem zelo hitro širi po naši lepi Štajerski, kateremu je treba napovedati jasen in odkrit boj. — Naša iskrena želja je, da bi po možnosti in krajevnih razmerah postalo naše delo čim bolj enotno in naše medsebojne vezi z obema podzvezama čim intimnejše. V ta namen je bil letos 29. oktobra v Celju sklican skupni sestanek VDK Celja, Maribora in Ljubljane. Zastopnice obeh podzvez so pokazale mnogo veselja do dela in sklenile delati na to, da se čimprej tudi na Štajerskem ustanovi čim več dekliških krožkov. Stavljani so bili mnogi predlogi, načrti in želje, ki se bodo pri izdelavi programa vsekakor vpoštevali. — Po VDK je bil na tem sestanku predložen tudi že izdelan načrt za nov kraj dekliških krožkov, ki je bil v celoti sprejet. Nujnost vpeljave enotnega kroja se je zlasti pokazala ob priliki letošnjih prosvetnih prireditev.

Zelo važno in potrebno delo je izvedlo Vodstvo z obiski krožkov, katerih se je v preteklem letu izvršilo 43. Namen teh obiskov je bil v glavnem ta, da se pritegne k prosvetnemu delu poleg članic tudi druga dekleta, ki še nikjer ne delujejo. Da je bil namen v celoti dosežen, dokazuje obilna udeležba, ki je znašala večinoma nad 100

deklet. Predavateljica, ki je vodila te širše sestanke, je imela nalogo poučiti dekleta o važnosti prosvetno-vzgojnega dela ter biti zainteresiranim dekletom na razpolago za razna navodila in pojasnila.

Ker se bili ti obiski združeni s stroški, ki se niso mogli kriti s članarino, je Prosvetna zveza na našo prošnjo to delo zelo podprla, za kar ji gre posebna zahvala!

Dalje je VDK ustanovilo takoj v začetku poslovnega leta tehnični odsek, ki je skrbel za telesno vzgojo članic deklških krožkov. Tako je v aprilu priredilo celodnevni tečaj za gimnastiko in proste vaje, katerega se je udeležilo 56 deklet iz 20 krožkov. Ker je delo šele v razvoju, se na zunanjo niso pokazali še vidni uspehi tega tečaja. Vzgjati so se morale vaditeljice, ki skrbje za pravilno izvajanje prostih, redovnih in gimnastičnih vaj v krožkih. — Poleg tega je za vaditeljice ljubljanskega okrožja vodil tedensko z veliko požrtvovalnostjo gimnastične ure g. prof. Dobovšek, katere so bile dobro obiskane.

Trenutno je nemogoče, da bi se za vse krožke predpisala obvezna gojitev gimnastike, ker je to marsikje neizvedljivo, pač pa bo Vodstvo ob vsaki priliki živahno poudarjalo veliko važnost telesne vzgoje in krožke opozarjalo na naloge, ki jih bodo morale v doglednem času tudi v tem oziru izvršiti. Ker je zanimanje zlasti v nekaterih krožkih za to panogo zelo veliko, upamo, da bo naš apel našel razveseljav odziv. Radi tega bo VDK v oktobru priredilo izključno tehnični tečaj za okrožne vaditeljice. Za uspeh tečaja garantira veliko zanimanje, ki vlada za to prireditve.

Dasiravno bomo to delo povsod priporočale, vendar poudarjamo, da ne nameravamo skakati z enega ekstrema v drugega, temveč bo naša velika skrb, da razvoj športa ne bo nadkriljeval duhovnega izobraževalnega dela. V ta namen se bo vršil 30. in 31. oktobra tudi prosvetno-organizatorični tečaj, ki bo pripravil dekleta za prosvetno delo v novem poslovnem letu.

Tudi na naraščaj smo mislile in vedno priporočale krožkom, naj zbirajo v svojih društvih čim več dobre mladine in jo vzgajajo v pravem krščanskem duhu ter pripravljajo za bodoče življenjske naloge. Zato smo v okrožnicah razpošiljale navodila za vodstvo mladenk in izdajale razna kratka in poučna predavanja. Žal pa moramo ugotoviti, da se na vzgojitev naraščaja, bodisi mladenk in gojenk marsikje ni polagalo potrebne važnosti ne od strani prosvetnih društev in ne posameznih odsekov, kar je razvidno iz poslanih poročil. Zato ponovno apeliramo na vsa društva in odseke, da pritegnejo v svoje vrste čim več mladine. Ne držimo v tem oziru rok navzkriž in delajmo dokler je dan!

Poudariti moramo na tem mestu, da bi se mnogo več lahko doseglo, če bi v Ljubljani, ki je središče vsega prosvetnega dela, imeli svoj Prosvetni dom. Potreba po njem se kaže zlasti ob priliki prirejanja raznih tečajev. Zato se obračamo na vse merodajne kroge s prošnjo, da se delo tudi v tej smeri pospeši, me pa obljubljam, da bomo vsako tozadevno akcijo po svojih močeh podprle.

Veliko bo treba truda za izpeljavo začrtanih nalog, toda omahovati ne smemo. Dobro se zavedamo, da vse naše delovanje temelji na načelih Kristusove vere, zato gremo, zaupajoč v blagoslov z neba, polne dobre volje in poguma na delo.

Slovenska krščanska ženska zveza.

Slovenska krščanska ženska zveza se zaveda, kako je nujno, da se prav vsaka žena in vsako dekle poleg svojega poklicnega dela zanima tudi za važna socialna in gospodarska vprašanja, od katerih zavisi napredek in izboljšanje življenjskih razmer družine in naroda.

V ta namen prireja predavanja, prosvetne, zdravstvene, gospodinske, kuharske in šivalne tečaje.

Lansko zimo je bil tečaj na Dobrovi, v Breznici, Bohinjski Bistrici, Radečah, Poljanah nad Škofjo Loko, Tre-

biji nad Škofjo Loko in Trnovem. Posvod je bil uspeh prav zadovoljiv.

Tudi za letošnjo jesen in zimo ima Zveza več tečajev v načrtu. Največ zanimanja je za 10 oziroma 12 tedenske gospodinjske tečaje. V tak tečaj se sprejme 16 deklet. Pouk v tečaju je od 7 zjutraj do 16 popoldne. Učni predmeti so: vzgojeslovje, lepo vede-aje, zdravstvo, splošno gospodinjstvo, živiloznanstvo, spisje, računstvo, sad-jarstvo, vrtnarstvo, šivanje, krojno ri-sanje, gospodinjsko delo in kuhanje.

Podrobnejša pojasnila za vse tečaje se dobe pri Slovenski krščanski ženski zvezi v Ljubljani, Masarykova c. 12.

Zelja Zveze je, da bi se vsa včla-njena ženska društva in ženski odseki v prosvetnih društvih poslužila teh tečajev, ki so prav zanje namenjeni.

Vigred.

»Vigred«, ženski list, izhaja mesečno in je glasilo slovenskega katoliškega ženstva. V petnajstih letih svojega ob-stoja je našla »Vigred« pot v tisoče in tisoče slovenskih domov. Vsaka kato-liška žena in vsako dekle dobi v »Vi-gredi« vse, kar potrebuje: poučnega in zabavnega čtiva, nasvetov za hišo in dom, priloge za ročna dela, krojno prilogo za perilo in obleke itd.

Je pa še mnogo slovenskih kato-liških žena in deklet, ki »Vigredi« še ne poznajo. Zato bomo članice katoliške prosvete skrbele, da bo za naprej »Vi-gred« prihajala v sleherno slovensko hišo.

Letna naročnina: »Vigred« brez pri-loge 25 din, »Vigred« s prilogo 50 din.

Za 20 izvodov pod enim naslovom brez priloge znižana naročnina 20 din.

Dolžnost vsega katoliškega ženstva je, da naroča, čita in razširja svoj žen-ski list »Vigred«.

Ljudski oder.

(Referent prof. Niko Kureti.)

Načrt, da bi se posli referata za ljud-ske odre v okviru Prosvetne zveze pre-nesli na širšo osnovo »Zveze ljudskih odrov«, se ni uresničil, ker v Ljubljani primanjkuje ljudi, ki bi mogli pri taki

Zvezi sodelovati. Tako je ostalo pri referatu za ljudske odre, ki je bil po-verjen podpisnemu. Le-ta pa sam velikanskemu delu nikakor ni mogel biti kos. Prosvetna zveza je pač obno-vila »Posvetovalnico za ljudske odre« in je nje vodstvo s skromno odškod-nino poverila g. Janku Modru, ki je uradoval od oktobra 1936 do maja 1937 vsak dan od 10 do 12 v prostorih Pro-svetne zveze. Njegovo področje je ob-segalo pismene in ustne nasvete glede izbire iger, inscenacije, ureditve odrov in podobnega ter skrb za statistiko predstav po naših ljudskih odrih. Posvetovalnica za ljudske odre je bila potemtakem najvažnejša naprava v okviru referata za ljudske odre.

V skrb tega referata spada tudi izpo-sojevalnica garderobe in izposojeval-nica rokopisnih iger. Inventar izposo-jevalnice garderobe izkazuje 772 ko-sov. Garderoba je pa bila izposojena 427 krat.

Izposojevalnica rokopisnih iger je izposodila 880 iger. Pomnožila se je za celotno zbirko rokopisnih iger, ki jo je svoj čas osnovala Založba ljudskih iger in šteje zdaj vsega skupaj 315 zvezkov.

V dneih od 4. do 6. januarja 1937 se je vršil režiserski in maskerski tečaj, ki se je na njem zbralo okoli 100 ude-ležencev. Na sporedu je bilo predava-nje prof. Jakoba Šolarja o odrski iz-govarjavi slovenščine, prof. N. Kureta o pozorišču (ob skioptičnih slikah), g. A. Röggerja o govorskem zboru, in g. Davorina Petančiča o igrskem vod-stvu. Praktična režija se je vršila ob »Igru o izgubljenem sinu« in Finžgar-jevi »Novi zapovedi«. Maskerski te-čaj je oskrbel g. Podkrajšek. Pokazala se je ob tem tečaju zopet stara po-treba, da bi bil tečaj daljši. Ker je za-nimanje veliko, bi bilo treba misliti na več tečajev.

Kot odsek Prosvetne zveze je delo-vala tudi igralska družina »Ljudski oder« pod predsedstvom dr. Fr. Bajca. Ker je bila frančiškanska dvorana do-delana šele sredi zime, se je mogla igralska sezija začeti le z veliko zamudo, tako da sta prišli na vrsto le dve igri, Dietzenschmidov »Krištof« in

Drabosnjakova »Igra o izgubljenem sinu«, Igralska družina »Ljudskega odra« je nastopila tudi dvakrat v radju, enkrat z Drabosnjakovo »Igro o trpljenju Gospodovem«, drugič pa s Kuretovo igro »Blažena mati Hema« (za materinski dan). Nastopanje v tuji dvorani pa je združeno s tolikšnimi stroški, da je nadaljnje dostojno udeleževanje »Ljudskega odra« v resni nevarnosti.

Tako delo posvetovalnice kakor ves duh tečaja sta se javljala v smislu naše smeri za poglobitev dela katoliških ljudskih odrov, kakršno zastopa revija »Ljudski oder«. S tem v zvezi je delo Založbe ljudskih iger, ki živi sicer izven okvira Prosvetne zveze in tudi ni v nikaki finančni skupnosti z njo, a je njen »Ljudski oder« glasilo odrov Prosvetne zveze. Založba ljudskih iger je zaključila svoj letnik 1955.-56. s precejšnjo izgubo, ker se sklep zadnjega obč. zbora o obveznem naročanju izdanj ni izvajal. Skrb za gnotno stran Založbe ljudskih iger in breme uredništva ter celotnega vodstva je nosil podpisani, ki ga je to naporno delo skoraj vsega okupiralo.

O uresnitvenju točk, ki sem jih podpisani postavil kot delovni program že na lanskem občnem zboru, po vsem tem ne more biti dosti govora. Eden ali dva človeka vsega dela ne zmoreta, novih delavcev pa ni od nikoder.

Pri vsem tem pa še število predstav po deželi stalno narašča. V letu 1954. in 1955. jih je bilo 596, v letu 1955.-56. že 749, v minulem letu celo 840. Edina vez in regulativ te ogromne aktivnosti je bila revija »Ljudski oder«, ki pa tudi ni mogla vnesti svojega duha na vse odre. Število predstav v duhu pokreta za pravi katoliški ljudski oder sicer narašča (leta 1954.-55. je bilo 107 takih predstav, leta 1955.-56. jih je bilo 172, v minulem letu pa 191), vendar ni to naraščanje v pravem razmerju z ostalim porastom predstav. Ker predstavlja pokret za pravi katoliški ljudski oder poglobitev in poživitev vsega našega katoliškega gibanja, ker postavlja nove, iz današnjega časa vzrasle ideološke zahteve (vsem na čelu klic o poglobitvi občestva Cer-

kve: fara!), a take zahteve spričo številnih različnih drugih interesov in potreb le s težavo uveljavljajo, je pač jasno, da ne more tako napredovati, kakor bi bilo potrebno glede na dejansko stanje celokupne naše prosvete. Po drugi strani pa je jasno, da osrednja katoliška naprava, kakršna je Prosvetna zveza, danes druge smeri v našem ljudskem igraltvu ne more dovoliti. Težave seveda rastejo na vseh koncih in krajih. Pomanjkanje delavcev v centrali, ki bi hodili od odra do odra in bi tudi drugače zdrževali stike z igralskimi družinami po deželi, se pridružuje očitno ali prikrito nasprotovanje novemu duhu, ki izhaja večjidel iz nevednosti in nepoučenosti, včasih pa tudi iz zavestne sovražnosti do nove miselnosti. Velika nevarnost so številne dramatizacije šušmarskih in samozvanih podeželskih avtorjev, ki so v minulem letu v znatni meri pogonale število predstav do take višine. Na drugi strani pa je spet obilo razveseljivih pojavov. Nikdar doslej ni bilo toliko farnih predstav kakor v minulem poletju. Dva do tri tisoč gledalcev je pri takih predstavah nekaj običajnega. Petančičeva »Naša apostola« sta žela mnogo predstav, pravi triumf pa je bila Drabosnjakova »Igra o Kristusovem trpljenju«, ki je doživela svojo krstno predstavo fostran Karavank, v Vojniku, sicer že v območju mariborske Prosvetne zveze.

Hud udarec je doletel vse to velikansko prizadevanje s pooblastitvijo UJDA, da sme nastopati kot avtorskopravna posvetovalnica, ter z določitvijo porazno visokih tantijemskih tarif za predstave. Prosvetna zveza je vložila sicer pri ministrstvu prosvete utemeljen protest, vendar doslej rešitve še ni. Ta odlok ministrstva prosvete, ki pomenja toliko kakor razpust ogromne večine naših odrov, je prišel konec maja, zato se bodo njegove neizmerne posledice čutile šele v novi seziji.

Za konec svojega poročila bi pribil samo dejstvo, ki se ga slovenski katoličani še ne zavedamo docela, da je namreč oder danes **velesila**, ki se z njo oblikujejo množice. Oder nam ne sme biti več vaja za nastop v javnosti, ne

sme nam biti priložnost, da se izkažejo igralsko nadarjeni člani naših društev, ne sme nam biti samo udobna možnost za polujenje društvene blagajne, biti nam mora sredstvo za poglobljanje ali oživljanje občestvene zavesti v naši katoliški skupnosti, biti mora zato izpoved in apostolat! Če so imeli ljudski odri v prejšnjih dobah drug namen, prav. Toda sodobnost hoče novih poti — ki so hkrati poti naše stare narodne in religiozne tradicije!

V tem ogromnem delu pa osamljeni podlinci omagujemo.

Poročilo radijske postaje.

Organizacija postaje.

Uprava: Vodja uprave in programa: g. prof. France Koblar; tehnični vodja: g. univ. prof. ing. Marij Osana; gospodarsko-upravni vodja: g. Miloš Stare.

Odsek za program: Programski vodja: g. prof. France Koblar; upravni tajnik: g. Toni Jakob; referent za glasbo: g. dr. Anton Dolinar; referent za zabavo in mladinske oddaje: g. prof. Niko Kuret; dramsko in literarno vodstvo: g. prof. France Koblar; prosvetni referent: g. ravnatelj Vinko Zor; dirigent: g. Drago M. Šijanec; glavni napovedovalec kot poročevalec: g. ing. Ivan Pengov.

Orkester: Dirigent in 16 godbenikov.

Napovedovalci: Glavni napovedovalec, napovedovalka, pomožni napovedovalec.

Tehniško osebje: a) Studio: štirje inženirji in tehniki; b) Domačale: dva inženirja in en pomočnik.

Pisarna: Drž. kontrolor, upravni tajnik, knjigovodkinja, tri pisarniške moči, dva sluga.

Stanje radijskih naročnikov.

v času od 1. sept. 1956 do 1. sept. 1957.

Leto 1956: september 12.605 naročnikov, oktober 15.085 naročnikov, november 15.608 naročnikov, december 14.255 naročnikov.

Leto 1957: januar 14.718 naročnikov, febr. 15.049 naročnikov, marec 15.156 naročnikov, april 14.955 naročnikov,

maj 14.952 naročnikov, junij 14.746 naročnikov, julij 14.775 naročnikov, avgust 14.554 naročnikov.

Statistični podatki izvedenih del

za čas od 1. okt. 1956 do 30. sept. 1957.

Jezikovni tečaji: esperantske oddaje 5, francoščina 26, slovenščina 58.

Predavanja: delavska 16, filozofska 25, glasbena 21, gledališče 4, gospodarstvo 16, ženska ura 55, slovenska ura 52, kmetijska predavanja 55, literarna predavanja 20, nacionalna (Ljubljana 49, Zagreb 65, Beograd 207) 319, pogovor s poslušalci 21, poučna 54, politična 48, potopisna 9, verska 59, vzgojeslovna 5, zdravstvena 49, zgodovinska 20, priložnostna 28, zabavna 79, zanimivosti 64.

Razne ure: šolske 61, pravne 15, dekliske in fantovske 6, mladinske 58, otroške 56, recitacije 5.

Vokalni koncerti (prva številka pove skupno število izvajanih točk, druga slovensko narodno in umetno glasbo, tretja tuje izvajalce): vokalni soli 57, —, 1; vokalni dueti in tereti 26, 15, —; vokalni kvarteti 19, 18, 1; vokalni kvinteti in okteti 58, 58, —; vokalni moški zbori 28, 28, —; vokalni ženski zbori 15, 15, —; vokalni mešani zbori 9, 9, —; vokalni mladinski zbori 4, 4, —; vokalni šlagerji 20, —, —; operetni večeri 12, —, —.

Instrumentalni koncerti (prva številka pove skupno število izvajanih točk, druga slovensko narodno in umetno glasbo, tretja tuje izvajalce): solo klavir 12, 4, 1; solo vijoli- na 7, —, —; solo orgle 12, 6, 5; solo citre 8, —, —; solo harmonika 22, —, —; solo razni instrumenti 18, —, 1; dueti, trio in kvarteti 87, 59, —; kvinteti 4, 5, —; šramel 10, 9, 1; jazz 19, —; godba na pihala 6, 6, —; razni orkestri 27, —, —; radijski orkester 647, —, —.

Razno: stilni večeri 25, pestri večeri 44, opere 17, drame 56, akademije 2, telovadba in sport 56, lokal. prenosi iz Ljubljane 56, prenosi z dežele in drugi 57, cerkvena glasba in zvonenje 72; razni prenosi: iz Zagreba 11, iz Beograda 8, iz inozemstva 21.

Poročilo o delu upravne pisarne.

Pisarna radijske postaje je poslala in prejela v času od 1. oktobra 1956 do 30. septembra 1957 skupno 5918 dopisov. Prejeti dopisi so večinoma iz tujstva, in sicer 1528, iz inozemstva jih je 691, od teh od mednarodne radijske zveze v Ženevi 394.

Uprava radiofonske oddajne postaje je v stalnih stikih z zagrebško in beograjsko radijsko postajo, s katerima solidarno nastopa pri ureditvi raznih aktualnih vprašanj. To sodelovanje se pokaže zlasti s skupnim organiziranjem prenosov iz inozemstva in v stvarih, ki so v interesu vseh treh postaj; tako n. pr. so solidarno nastopile proti novi tarifi UJMA (Udruženje jugosl. muzičkih avtorov), ki pomeni za našo postajo več kot 100 % povišanje avtorskih dajatev. Postaja goji stalne prijateljske stike s češkoslovaškimi radijskimi postajami ter od časa do časa tudi sprejme njihove ponudbe za prenose češkoslovaških glasbenih prirediteljev.

Dalje je v zadnjem času tudi navezala prijateljske odnose do sosednjih italijanskih in avstrijskih radijskih postaj, od katerih večkrat prenaša koncerte, ki večinoma zelo dobro izpadajo, tako v glasbenem kot tehničnem oziru. Naša postaja je član mednarodne radijske zveze v Ženevi, ki jo stalno obvešča v vseh tekočih radijskih vprašanjih glede organizacije postaj ter o programski in tehnični službi radia po svetu. Uniji pošilja mesečno statistike o svojem delovanju in načrtih.

Razen tega postaja dobiva poročila o delovanju drugih radijskih postaj s pomočjo predprogramov, ki jih ji pošilja 40 radiofonskih institucij.

Sama pa tedensko razpošilja v 96 izvodih v nemškem in francoskem jeziku svoj program raznim članom mednarodne radijske unije in uredništvom radijskih strokovnih listov.

Poročilo Zadruga »Lastni dom«.

Zadnji redni občni zbor zadruga se je vršil 27. septembra 1957. Načelstvo je imelo vsega skupaj 12 sej. Predvsem se je načelstvo bavilo z vprašanjem, kako dobiti od mestne občine svet za prosvetni dom. Ponovno so se izvršile intervencije pri magistratu, a brez uspeha. Kljub temu, da je mestna občina v zadnjih letih nad 45.000 m² sveta odstopila raznim športnim in telovadnim organizacijam, nismo našli razumevanja pri merodajnih činiteljih, da bi vsaj približno kvoto sveta odstopili Prosvetni zvezi. Od mestne občine smo prejeli le 100.000 Din podpore.

Odbor je osnoval več odsekov, da bi čimprej izvršil svojo nalogo. Tako deluje pod njegovim okriljem propagandni, zbiralni, finančni in tehnični odsek. Zbiralni odsek je napravil načrt, kako bo zbiral prispevke za realizacijo prosvetnega doma. Naletel je že na prve težave, ker se je istočasno začelo pobirati za Baragovo semenišče in Jegličev akademski dom. Vendar se mu je posrečilo zbrati 400.000 din, tako da ima zadruga okrog 700.000 din.

V interesu zadruga pa je, da denar ni brezplodno naložen, zato smo vestno sledili vsem pojavom, kako bi ta kapital napravili mobilan. Zadnji občni zbor je sklenil, naj zadruga kupi kako hišo, če je dobi pod ugodnimi pogoji.

Zadruga je dalje založila v propagandne namene 20.000 razglednic, kakih 5000 jih ima v rezervi za propagando prosvetnega doma. Želeli smo prirediti tudi loterijo, pa smo bili od najbolj merodajnih strani zavrženi, češ da se z loterijo dela prevelika konkurenca drž. loteriji. Obrnili smo se tudi na ministrstvo za gozdove in rudnike, da bi dobili za stavbo potreben les, a sporočili so nam, da bi bila prošnja uslišana le tedaj, če bi s stavbo že začeli. Načelstvo ni zamudilo nobene prilike, kako bi čimprej poskrbelo našim organizacijam lastno streho.

Delo v društvih

V Prosvetni zvezi je včlanjenih 250 društev, ki štejejo skupno 25.600 članov in sicer moških 11.572, ženskih pa

12.128. odbori teh društev so imeli 1642 sej, tečajev je bilo 62 v letu 1956/57. Skupnih predavanj 2360, skioptičnih

predavanj 678, filmskih 512, gledaliških predstav 1080. Pevski odseki so priredili koncertov 116, godbeni krožki so imeli godbenih nastopov 150. Ljudskih knjižnic v okviru prosvetnih društev je poslovalo 204, te knjižnice so izposodile v letu 1936/37, 52.918 knjig.

Podrobno delo se vrši v 748 društvenih odsekih, kjer so združeni člani oz. članice v mladeniških odsekih, dekliških krožkih, ženskih odsekih, dramatičnih, godbenih in pevskih.

Kljub krizi sta na novo bila pozidana prosvetna doma v Zasipu pri Bledu in v Boštanju ob Savi, tako da šteje

sedaj naša organizacija prosvetnih domov 122.

Tudi društvene zastave so si društva nabavila v pretekli sezoni, in sicer 6 društev, skupno je sedaj društvenih zastav 68, društva razpolagajo dalje s kino aparati 9, s skioptikoni 48. V težavnih razmerah so naši društveniki, društveni odbori vršili še dokaj povoljno društvene funkcije. Njim je bil namenjen prosvetni tečaj, katerega se je udeležilo 40 zastopnikov društev. Taki tečaji so v načrtu tudi v bodočem letu.

Centralna pisarna

Pisarna je sprejela 1918 dopisov, odposlala pa 2165 dopisov, 5500 okrožnic, in nad 50.000 različnih letakov, 55.000 razglednic, okrog 500 slik dr. Korošca in 200 slik Jegličeve oporoke. Za izseljence je bilo zbranih 8 zabojev knjig, katere je pisarna odposlala deloma v južne pokrajine naše države, deloma v inozemstvo. V pisarni se je zglasilo nad 3000 strank, ki so iskale raznih nasvetov. Izposodila je dalje 670 serij skioptičnih slik, 218 malih filmov in 41 normalnih filmov. Pisarna je vodila vsa pripravljalna dela za Jegličev pogreb, dalje vse posle potovalnega odseka, ki je priredil skupno romanje na sv. Višarje, dalje potovanja na kongres Kristusa Kralja v Poznanz, romanje v Lurd in potovanje na svetovno razstavo v Pariz in Li-seaux. Vseh potovanj se je udeležilo 719 oseb. V pisarni se nahaja še uprava **Vestnika**, kateri je namenjen predvsem odbornikom prosvetnih društev, razposlalo se je skupno 7.000 izvodov.

Mentor

dijaški list praznuje letos svoj srebrni jubilej. V ta namen je bilo razposlanih 4.000 letakov, da bi se število naročnikov čim bolj dvignilo. Tiska se Mentorja mesečno 1.500, naročnikov pa je imel plačujočih 1246, to število moramo v bodočem letu podvojiti.

Kres

glasilo slovenskih fantov, ki se zbirajo v fantovskih odsekih prosvetnih društev, je edini in najboljši fantovski list. Izhaja mesečno.

Vigred

glasilo slovenskih deklet, ki se zbirajo zlasti v dekliških krožkih prosvetnih društev.

Ljudski oder

služi predvsem poglobitvi našega igranja. Je obenem glasilo Zveze ljudskih odrov, ki izhaja 4krat na leto.

Radio

ilustrirani tednik za radiofonijo in glasilo slovenskih poslušalcev. Izhaja tedensko.

Poleg tega je osrednja pisarna razposlala dopise fantovskim odsekom in okrožnice dekliškim krožkom. V osrednji pisarni je zaposlenih 6 oseb.

Ljudska knjižnica

je narasla za 896 novih knjig in sicer 582 slovenskih, med temi 124 znanstvenih in 485 nemških. Sedaj šteje Ljudska knjižnica v Ljubljani 13.900 zvezkov. Obiskovalcev je bilo v preteklem letu 9697. Ti so si izposodili 18.196 knjig in sicer: 9615 slovenskih, 8.364 nemških, 122 hrvaških in 86 francoskih. V letu 1935/36, si je izposodilo 8.878 obiskovalcev 13.798 knjig.

Blagajniško poročilo

Bilanca z dne 30. sept. 1957 izkazuje aktiva 1.358.761,70 din in sicer: gotovina 5.495 din, Poštna hranilnica 4.710 din, dolžniki 727.150 din, odseki 75.545 din, knjižnica 120.000 din, inventar 105.000 din, blagovna zaloga 20.000 din, udeležba 282.860 din. Pasiva pa izkazuje: upniki 78.158 din, od-

seki 964.480 din, rezerve 294.652 din, čisti dobiček 1.489 din ali skupaj 1 milijon 558.761 din.

Račun izgube in dobička istega dne izkazuje končno vsoto 225.771 din.

Poročilo blagajnika g. Frana Levca se vzame na znanje.

Poročilo preglednikov

Podpisani pregledniki so pregledali poslovanje Prosvetne zveze v preteklem poslovnem letu ter našli poslovanje kakor tudi vse posle v najlepšem redu. Posebno z veseljem morajo poudariti delo v zveznih svetih, ki jih je Prosvetna zveza v tem letu vnovič uvedla ter si tako ustanovila nekak širši odbor, v katerega pošiljajo dekanijška zastopstva svoje delegate. Tak sestanek se je vršil trikrat, kakor je razvidno iz zapisnikov ter je mnogo pripomogel k delavnosti Zveze in njeni pozitivni. Zveza kaže uspeh in prenovitev. Zavedati se moramo, da je delo vseh funkcionarjev pri Prosv. zvezi tako v centrali kakor na deželi brezplačno in tudi v tem oziru vsi delavci, ki se zbirajo pri Zvezi, zaslužijo največje priznanje, vendar smo mnenja, da bo Zveza slej ko prej, če bo hotela zadostiti vsem potrebam in uspešno iz-

vajati v najširših plasteh svoje prosvetno poslanstvo, morala misliti čimprej na stalne referente, ki bodo imeli samo delo Zveze za svoj poklic in se mu posvetili z vsemi silami. Še važnejše pa je, da Zveza resno in čimprej misli konkretno na **gradnjo Prosvetnega doma, ki naj bi bil centrala vsega slovenskega prosvetnega dela.** Potrebni smo je v sedanjih časih, ko se mora naše prosvetno življenje zidati ponekod popolnoma od temeljev in z novimi, dela neveščimi ljudmi, ter čas sam zahteva podvojenega in — glavno — **sistematičnega dela.** Upamo, da bo novi odbor pazil na te pripombe, ki se nam zde za bodoči razvoj Zveze nujne, ter staremu odboru, ki je v letošnjem letu že nakazal pot, po kateri mislimo, da mora iti dalje, predlagamo **absolutorij.**

Zbor sprejme soglasno predlog preglednikov na znanje ter podeli odboru razrešnico. Nato sledijo volitve 9 odbornikov: dr. Lukman, dr. Česnik, inšpektor Dolenc, prof. Mlakar, dr. Pirc, Stare, Levec, Puš, gdč. Krista Hafner. Dalje 3 preglednikov: dr. Tine Debeljak, dekan Tomažič in Martelanc I.; 4 članov gospodarskega odseka: Ivan Avsenek, dr. Andrej Dolinar, Juršič Karel, Avgust Bercieri. Vsi imenovani so bili soglasno izvoljeni v glavni odbor Prosvetne zveze.

Pri slučajnostih se je razvila daljša debata o avtorskem pravu. Zadevo avtorskega prava je pojasnil g. Miloš Stare, ker vlada popolna nejasnost in se pobirajo takse za dela, ki ne spa-

dajo pod avtorski zakon in to pavšalno po maksimalni tarifi, zato je bil sprejet na koncu debate predlog prof. Severja, naj odbor Ljudskega odra sestavi spomenico, v kateri naj navede vsa gravanima sedanjega postopanja Avtorske centrale, dalje naj se omili zahteva okrajnih načelstev za predhodno dovoljenje Avtorske centrale; vse to naj se predloži g. banu s prošnjo, da posreduje na primernih mestih.

Predsednica VDK gdč. Pogačnikova stavi predlog, da bi bili člani in članice dramskega odseka do gotovega časa prisiljeni biti člani dekliskega krožka ali fantovskega odseka. O tem se je vršila daljša debata, v katero so posegli: prof. Niko Kuret, Miloš Stare,

Zakelj, prof. Sever, nadzornik Erjavce. V debati se je konstatiralo, da je glavni namen prosvetnih društev vzgoja članov in ta se vrši sistematično po fantovskem ozir, dekliskem krožku; dramatika in petje so pa le sredstva

pri tem delu. Na koncu je bil sprejet predlog, naj prihodnji zvezni svet izda direktive v tem smislu.

Ker se nihče ni več javil k besedi, je predsednik ob 12.45 zaključil občni zbor.

Uvodna beseda

Za zdravstveno uro v novembru

V letošnji sezoni 1937/38 bomo v mesečnih zdravstvenih urah obravnavali naš dom, to je hišo in vse, kar je v zvezi z bivanjem v domači hiši. Priredili bomo osem zdravstvenih ur in bomo v teh urah obdelali vse, kar je potrebno vedeti, da si bomo znali urediti svoj dom v smislu higienskih zahtev in navodil. Pogosto je namreč naša hiša leglo bolezni in je bivanje v nezdravi hiši vzrok postanku in širjenju različnih bolezni. Zanemarjena hiša in umazana okolica hiše kaže na zanikrnega in zaostalega gospodarja. Ker pa nočemo veljati za zanikrne niti za zaostale, marveč si vsi želimo poučiti se v vseh stvareh, ki zadevajo naše zdravje in naše gospodarstvo, vsi tukaj navzoči obljublamo, da bomo vedno obiskovali mesečne zdravstvene ure, kjer bomo pazljivo poslušali čitanje vsakokratnega predavanja in se bomo po končanem čitanju posvetovali, kako bi svoj lastni dom uredili v tistem smislu, kakor smo slišali. Med letom pa si bomo prizadevali, da bomo kolikor se da in kolikor bomo mogli pri svoji hiši urediti tako, da nihče ne bo mogel prigovarjati, da smo sicer predavanje in nasvete slišali, nismo pa jih upoštevali.

«Obljubite?»

«Obljubimo.»

Letos si bomo vso snov, ki jo namepravamo obdelati, razdelili takole:

prva ura: zgradba hiše;

druga ura: prostori v hiši;

tretja ura: stranišče;

četrti ura: hlev, gnojišče in dvorišče;

peti ura: pitna voda;

šesta ura: snaga telesa, perilo in obleka;

sedma ura: prehrana;

osma ura: življenje v hiši.

Po tem uvodu bomo torej danes pri prvi zdravstveni uri razpravljali o zgradbi naše hiše.

Prvi del zdravstvene ure: Čitanje.

Hiše na Slovenskem so kaj različne! Gorenjci na primer so si postavili drugačne hiše kakor Dolenjci ali Štajerci. Tudi hiše, ki jih danes zidamo, niso več podobne tistim, ki so jih postavili naši predniki pred sto leti. Razlikujejo se od prejšnjih z ozirom na notranjo razdelitev prostorov, kakor tudi po zunanosti in po stavbnem materialu. Vendar ne bomo danes opisovali vrst (tipov) slovenske hiše in posebnosti, ki jih v naših hišah vidimo. Naša namera je spoznati napake in pomanjkljivosti, ki jih moremo več ali manj povsod videti in ki jih želimo odpraviti. Pokazali pa bi radi tudi nekatere dobre strani, ki bi jih veljalo povsod vpeljati.

Prijetno je bivanje v hiši, ki jo **obseva sonce**, dočim je hiša skrita v visokem in gostem drevju hladna in mračna. S tem ne rečemo, da ne bi smelo rasti pri hiši to ali ono drevo. To je celo priporočljivo, saj nas ščiti pred poletnim pekočim soncem. Vendar v celem naj bo hiša obsijana in zato bomo posekali staro, košato drevo, ki hišo pokriva, le eno ali dvoje debel bomo pustili. Obsijana hiša bo bolj suha in prijazna, prostori v njej bodo svetlejši in prijetnejši.

Če postavljamo novo hišo, moramo biti glede prostora zelo izbirični. Za stavbišče je primeren le suh, peščen ali skalnat svet, ki leži sicer zaklonjen od vetrov, ni pa v kakšni jami ali kje stisnjen in zadelan. Če pa nam hiša že stoji na takem neprimernem prostoru, jo bomo skušali vsaj v vseh drugih ozirih pravilno urediti.

Večina naših hiš je **vlažnih**. Vлага v hiši se pojavlja iz različnih vzrokov, največkrat zaradi pomanjkanja izolacije temeljev, Luknjičavo zidovje, položeno v vlažna in neosušena tla, sesa vodo, ki se dviga zaradi kapilarnosti po stenah navzgor. Po stenah od tal navzgor se začne kazati vlažne lise, voda omehča omet, ki začne odpadati. Bivanje v vlažni hiši je nezdravo, ker je tam vedno vlažen zrak, ki pospešuje bolezni.

Hiše, ki so **podkletene**, so vsaj nekoliko zavarovane pred vlago. To velja tudi za novejšje hiše, pri katerih so tla v pritličju dvignjena nad zunanjo okolico tako, da je vmes prazna plast zraka, tako imenovana ventilacijska plast z kalprtinami na dveh nasprotnih straneh. Tam vedno kroži čist zrak, suši tla in stene pritličja ter jih izolira od zemlje.

Če je **klet** pod stanovanjskimi prostori, je to v higienskem oziru mnogo vredno, kajti tla niso položena naravnost na zemljo, ampak je vmes zrak, ki je slab prevodnik toplote in je poleti hladen, pozimi topel. Tla in stene ostanejo suhe, ker oddajajo vodo zraku v kleti in se ta zrak vedno menja.

Če bomo torej zgradili novo stanovanjsko hišo, bomo zgradili pod stanovanjskimi prostori klet. Temelje kleti ali zidovja sploh ne smemo postaviti v talno vodo, marveč morajo biti en meter nad njenim najvišjim stanjem. Nadležno talno vodo odstranimo tudi s cevko (drenažo), če položimo okoli temelja zgoraj preluknjane cevi in vodo odpeljemo. Navadno si pomagamo, da zgradimo temelje iz betona in položimo vanj v višini tal tenko plast asfalta. V mnogih primerih je treba prevleči tudi še zunanjo stran temelja z asfaltom. To je izolacija temelja.

Kako pa bomo osušili hišo, ki jo nadleguje talna vlaga? To ne bo lahek posel! Zemljo okoli temeljev hiše bomo odkopali in bomo temeljno zidovje pomazali z asfaltom. To je vertikalna izolacija. Če zateka voda k temeljem, bomo položili drenažo, kakor smo maloprej razložili. Nato bomo

izkopane rove okoli hiše zopet zasuli. Če vse to ne bo zaleгло, moramo položiti še horizontalno izolacijo temeljev, to se pravi, izpodkopali bomo zunanje stene hiše v višini zemlje in bomo sproti izkopano plast zalivali z asfaltom. Namesto asfalta polagamo lahko tudi strešno lepenko, ki je impregnirana.

Če bomo tako postopali, bomo vlago s hiše z gotovostjo odstranili.

Za obvarovanje hiše pred vlago je še potrebno, da ima hiša strešno žlebovje in se deževnica odteka po ceveh od hiše. Hišnega zidovja tudi ne sme zamakati gnojnica, kar se žalibog tudi pogosto dogaja.

Zunanje lice hiše naj bo vedno v redu in čisto. Čeprav to ni neposredno v zvezi s človekovim zdravjem, vendar kaže lepo pobeljena hiša skrbnega in dobrega gospodarja, kakor daje snažna obleka dobro spričevalo osebi, ki jo nosi. Zunanji omet, ki odpade, moramo nadomestiti z novim, hišo pa zunanaj redno belimo. Potrebno je, da imamo pri hiši stalno nekaj ugašenege apna v jami, ki nam je potrebno v razne svrhe. Tudi nekaj peska naj bo vedno nekje na kupu. Če imamo to oboje, nam ne bo težko obnoviti zunanji omet pri hiši in pri gospodarskih poslopih in jih pobeliti. Na Hrvaškem imajo lepo navado, da ženske pobelijo hišo in vse prostore za vsako Veliko noč.

Pred hišnimi vrati naj bo gladek prag iz kamna, opeke ali iz betona in na njem naj bo leseno ali železno strgalo za očiščenje blata s čevljev.

Drugi del zdravstvene ure: razgovor in sklepi.

A) Razgovor o zgradbi kmetske hiše. Poslušavci povedo svoje mnenje k zgornji razlagi. Dopolnijo tudi to, kar so slišali, s svojimi izkušnjami.

B) Nato se zberejo od navzočih (v svrhu povečanja zanimanja in sodelovanja!) statistični podatki in sicer:

1. Koliko je zastopanih hiš pri prvi zdravstveni uri?
2. Koliko hiš je v drevju?
3. Koliko hiš je prostih, na soncu?
4. Koliko hiš je vlažnih?

3. Koliko hiš je suhih?
6. Koliko hiš ima klet?
7. Koliko hiš ima pritličje višje od zunanje okolice?
8. Koliko hiš ima izolacijo?
9. Koliko hiš nima strešnega zlebovja?
10. Koliko hiš ima slab zunanji omet?
11. Koliko hiš ima omet v redu?
12. Koliko hiš je bilo letos pobeljenih?
13. Koliko hiš ni bilo pobeljenih tekom zadnjih treh let?
14. Koliko hiš ima doma jamo z apnom?
15. Koliko hiš ima doma pesek?

16. Koliko hiš ima pred hišo strgalo za čevlje?

17. Koliko hiš je starih nad deset let?

C) Končno se pozovejo navzoči gospodarji, da izboljšajo svojo hišo po obrazloženih vidikih. Pismeno se takoj ugotovi, kateri gospodarji in v katerih točkah se prijavijo letos izvesti asanacijo svoje hiše.

Pripomba: O drugem delu zdravstvene ure spiše zdravstveni odbornik zapisnik in pošlje prepis Prosvetni zvezi.

Razno

Koledarček za leto 1958. izidi v najkrajšem času. Že sedaj prosimo, da društva in odbori agitirajo za društveni koledarček, ki bo stal 7.— din. Naj ne bo nobenega odbornika in društvenika brez društvenega koledarčka. V koledarčku bo tudi celoten izkaz društev in fantovskih odsekov. Krasilo ga bo tudi več posnetkov letošnjih taborov.

Konec novembra izidejo božične razglednice v založbi Prosvetne zveze. Razglednice nam predstavljajo božične motive, kot na primer: k polnočnici

in Jezušček v gozdu. Izšle bodo v trobarvnem tisku v 10.000 izvodih. Dolžnost društev je, da svoje članstvo pravočasno opozore na to izdajo razglednic in jih pravočasno naroče pri Prosvetni zvezi.

Ali ima vaše društvo Jegličovo oporoko? Kot najlepši spominek na pokojnega dr. Jegliča je izšla v bakrotisku Jegličeva oporoka, ki nam podaja Jegliča v sedmih slikah. Naroča se pri Prosvetni zvezi in stane izvod 5.— din.

Vsečina: Zahvalno pismo škofa dr. Gregorija Rožmana. — Zahvalno pismo ministra dvora. — XXVIII. redni občni zbor Prosvetne zveze v Ljubljani. — Uvodna beseda. — Razno.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejce